

# ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

## Λειτουργία - Προβλήματα - Προοπτικές

### Νίκος Μίνως

Προϊστάμενος του Τμήματος Συντήρησης της Δ.Σ.Α. του ΥΠ.Π.Ο.

Στο άρθρο 13 του Προεδρικού Διατάγματος υπ' αριθμ. 941 του 1978 Περί Οργανισμού του Υπουργείου Πολιτισμού περιγράφονται η διάρθρωση και οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχ/των ως εξής:

1. Την Διεύθυνση Συντήρησης Αρχ/των απαρτίζουν τα κάτωθι τμήματα:

α) Τμήμα Συντήρησης.

β) Τμήμα Ερευνής.

2. Η αρμοδιότης της Διεύθυνσης Αρχ/των ανάγεται εις τα κάτωθι θέματα, κατανεμόμενα μεταξύ των Τμημάτων αυτής ως έπεται:

α) Τμήμα Συντήρησης, εις ό υπάγονται η προστασία, στερέωση, καθαρισμός, αποκατάσταση και αισθητική παρουσίασις των έργων τέχνης, ιστορικών κειμηλίων και αντικειμένων ιστορικής σημασίας δημιουργηθέντων από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα, εις ά περιλαμβάνονται αντικείμενα εκ λίθου, μαρμάρου, κεράμιου, υάλου, μετάλλου και λοιπών οργανικών και ανοργάνων υλών, τοιχογραφία, ζωγραφικά παραστάσεις, φορητά είκονες και παντός είδους ξύλινα αντικείμενα, ψηφιδωτά και λιθοθετήματα, αγγεία, κοσμήματα, ξυλόπλιθα, πίνακες, χειρόγραφα επί παπύρου, περγαμηνής, χάρτου και υφάσματος, υφαντά κλπ.

β) Τμήμα Ερευνής, εις ό υπάγονται η χημικοφυσικοβιολογική έρευνα και αναζητήσεις μεθόδων και υλικών δια την αποτελεσματικώτεραν συντήρησιν των εν παραγράφω (α) αναφερομένων αντικειμένων.

3. Η εν λόγω Διεύθυνσις καλύπτει και τας ανάγκας του πολιτιστικού τομέως.

Σύμφωνα με την παραπάνω περιγραφή η Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων λειτουργεί από το 1978, με κύριο έργο το συντονισμό και την επίβλεψη εργασιών συντήρησης σε όλη τη χώρα.

Στο Υπουργείο Πολιτισμού υπηρετούν τριακόσιοι σαράντα τρεις συντηρητές, μόνιμοι υπάλληλοι, οι οποίοι κατανέμονται κατά κατηγορία ως εξής:

Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης 27.

Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 135.

Υποχρεωτικής εκπαίδευσης 181. Επίσης στην Κεντρική Υπηρεσία και τις περιφερειακές μονάδες υπηρετούν πενήντα δύο συντηρητές με σύμβαση αορίστου χρόνου.

Το παραπάνω προσωπικό εργάζεται στα διακόσια πέντε εργαστήρια συντήρησης αρχ/των και έργων τέχνης της Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχ/των των Μουσείων και των Εφορειών.

Τα εργαστήρια αυτά καλύπτουν

τις ανάγκες συντήρησης εικόνων και πινάκων (14 εργ.), τοιχογραφιών (29 εργ.), μετάλλων (30 εργ.), λιθίνων (28 εργ.), ξυλόγλυπτων (13 εργ.), κεραμικών-γαλιού (34 εργ.), ψηφιδωτών (25 εργ.), χαρτιού-βιβλίου (4 εργ.), υφάσματος (2 εργ.), οργανικών υλικών (5 εργ.), εκμαγιών (18 εργ.), Αιγυπτιακής συλλογής (1 εργ.), χημείας (2 εργ.)<sup>1</sup>.

Τα εργαστήρια αυτά είναι διάσπαρτα στις περιφερειακές μονάδες (Εφορείες-Μουσεία), δεν είναι σωστά στελεχωμένα, και τα περισσότερα λειτουργούν με υποτυπώδη εξοπλισμό.

Το Τμήμα Συντήρησης της Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχ/των με τους υπεύθυνους κατά ειδικότητα και περιοχή συντηρητές συντάσσει τις προμελετές εργασιών συντήρησης, παρέχει τεχνικές συμβουλές και οδηγίες και επιβλέπει τις εργασίες που εκτελούνται από τις περιφερειακές μονάδες, με στόχο μια ενιαία μεθοδολογία αντιμετώπισης των προβλημάτων συντήρησης.

Παράλληλα, με το προσωπικό που διαθέτει συνεπικουρεί, κατά το δυνατό, το έργο των Εφορειών, συστήνοντας συνεργεία για εργασίες με επίγειον χαρακτήρα και ιδιαίτερης σημασίας, όπως ανασκαφή Σαντορίνης, Βεργίνας, Δίου, Νικόπολης, Μονών Αγ. Όρους κλπ.

Στη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχ/των, παρά την ακαταλλήλτητα του κτηρίου της οδού Διοσκουράων 4, στην Πλάκα, στο οποίο στεγάζεται, και τις ελλείψεις σε εργαστηριακή υποδομή, εκτελούνται εργασίες συντήρησης χειρογράφων, εικόνων, πινάκων, ψηφιδωτών, ευλογιούππων και τοιχογραφιών.

Στο ίδιο κτήριο στεγάζεται επίσης η διοίκηση, η γραμματεία και η μοναδική ίσως στην Ελλάδα βιβλιοθήκη, η οποία καλύπτει τον τομέα της συντήρησης.

Το Τμήμα Έρευνας, αν και προβλέπεται επίσης από τον Οργανισμό, δεν λειτουργήσει μέχρι σήμερα στο πλαίσιο της Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχ/των, λόγω έλλειψης προσωπικού και εργαστηρίων.

Οι ανάγκες σε έρευνα των διαφόρων ειδικοτήτων καλύπτονται συνήθως από το Κέντρο Λίθου και το Χημείο που λειτουργεί στο Εθνικό Αρχ/κό Μουσείο καθώς και σε συνεργασία με άλλα ερευνητικά εργαστήρια, όπως Δημόκριτος, IFME κλπ.

Η στελέχωση του τομέα συντήρησης αρχ/των με επιστήμονες όλων των ειδικοτήτων, των σχετικών με την προστασία των αντικειμένων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ουσιαστική αλλαγή του τρόπου αντιμετώπισης της συντήρησης αρχ/των στην Ελλάδα, με στόχο:

α) Την οργάνωση και προγραμματισμό της συντήρησης σε κεντρικό επίπεδο.

β) Την επιστημονική έρευνα για όλους τους τομείς σε ό,τι αφορά την εξέλιξη μεθόδων και τεχνικών συντήρησης, σε συνεργασία με επιστημονικά ιδρύματα του εσωτερικού ή του εξωτερικού.

γ) Την ενημέρωση-επιμόρφωση μερκεπαίδευση συντηρητών κατά ειδικότητα στις σύγχρονες εξελίξεις μεθόδων και υλικών, καθώς και την πρακτική άσκηση σπουδαστών συντήρησης.

δ) Την οργάνωση Κεντρικού Αρχείου πληροφοριών και την επεξεργασία των διαφόρων στοιχείων που αφορούν τη συντήρηση.

ε) Τη δημοσίευση μελετών, διοργάνωση συνεδρίων, σεμιναρίων

με σκοπό την κωδικοποίηση και διατύπωση βασικών αρχών και μεθοδολογίας για τη συντήρηση αρχ/των στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με τις υπάρχουσες ανάγκες και τις σύγχρονες απαιτήσεις οργάνωσης του τομέα συντήρησης, είναι απαραίτητη η διάρθρωση της Κεντρικής υπηρεσίας σε Τμήματα κατά ειδικότητα ως εξής:

Τμήμα Συντήρησης: Φορητών εικόνων, Πινάκων-ελαιογραφιών, Τοιχογραφιών, Ψηφιδωτών, Ευλογιούππων, Χειρογράφων-Χαρτιού κλπ., Υφαντών, Οργανικών Ανασκαφικών Ευρημάτων, Μετάλλων, Κεραμικών-Γυαλιού, Λιθίνων.

Τμήμα Εφαρμοσμένης Έρευνας για τη συντήρηση.

Τα παραπάνω τμήματα αντιστοιχούν σε ισάριθμα εργαστήρια, που θα αποτελέσουν τους βασικούς ερευνητικούς πυρήνες για τη Συντήρηση Αρχ/των στη χώρα μας.

Παράλληλα, σε συνεργασία με τις περιφερειακές υπηρεσίες θα μπορούν να αναλαμβάνουν την εκτέλεση εργασιών συντήρησης μείζονος σημασίας, οι οποίες δεν μπορούν να εκτελεσθούν από τα περιφερειακά εργαστήρια, είτε λόγω της ειδικής φύσεως των εργασιών είτε λόγω των τεχνικών δυσκολιών που παρουσιάζουν και της έλλειψης ειδικευμένου προσωπικού.

Ο πλούτος της πολιτισμικής μας κληρονομιάς σε αρχαιολογικά ευρήματα, έργα τέχνης, αντικείμενα ιστορικής σημασίας, ο μεγάλος αριθμός Εφορειών Μουσείων και συλλογών απαιτούν την καλύτερη οργάνωση και στελέχωση του Τομέα Συντήρησης Αρχ/των.

Παράλληλα με την οργάνωση της Κεντρικής Υπηρεσίας, είναι απαραίτητο να εξοπλιστούν κατάλληλα και να στελεχωθούν με ειδικευμένο προσωπικό τα εργαστήρια των Μουσείων και των Εφορειών. Στους ήδη υπηρετούντες συντηρητές θα πρέπει να προστεθούν, στο άμεσο μέλλον, τουλάχιστον πεντακάσιοι πτυχιούχοι συντηρητές όλων των ειδικοτήτων.

Η ουσιαστική αναβάθμιση του Τομέα Συντήρησης Αρχ/των στην Ελλάδα είναι αναγκαία ώστε η εργασία της συντήρησης να συμβάλει όχι μόνο στη διατήρηση των αντικειμένων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς αλλά και στη βαθύτερη κατανόηση των επιστημονικών προβλημάτων ή ιστορικών γεγονότων που σχετίζονται με τα αντικείμενα που συντηρούνται.

1. Τα στοιχεία προέρχονται από την απογραφή που πραγματοποιήθηκε το 1985. Τα στοιχεία αυτά από τότε δεν έχουν διακοροποιηθεί αισθητά.

## The Direction of Restoration of Antiquities

N. Minos

The Direction of Restoration of Antiquities, which also covers the needs of the cultural sector, administratively belongs to the Ministry of Culture. It functions since 1978, its main objective is the coordination and supervision of restoration work all over the country, and has created a full compilation of volumes on restoration/conservation, perhaps unique in Greece.

The Direction is subdivided in the Department of Restoration proper and the Department of Research, although the latter still remains inactive due to lack of specialized personnel and properly equipped laboratories.

The research needs are usually covered by the Center of Stone, the chemical laboratory of the National Archaeological Museum, the Center of Nuclear Research "Democritus", the Institute of Geological Studies of Greece, etc. Needless to say that the Department of Restoration has to be further staffed with scientists of all relevant specialities in order the prerequisites for the essential change of approach to restoration of antiquities in Greece to be created.

The actual promotion of the Department of Restoration is necessary, so that the restoration work to contribute effectively not only to the conservation of objects of our cultural heritage but also to the deeper understanding of the scientific problems and historic events related with the object under restoration.